

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 8.3.2006
KOM(2006) 105 v konečnom znení

ZELENÁ KNIHA

Európska stratégia pre udržateľnú, konkurencieschopnú a bezpečnú energiu

{SEK(2006) 317}

OBSAH

1.	Energetická stratégia pre Európu: vyváženosť udržateľného rozvoja, konkurencieschopnosti a bezpečnosti dodávok	3
2.	Šesť prioritných oblastí	5
2.1.	Energiou za rast a pracovné miesta v Európe: dobudovanie vnútorného európskeho trhu s elektrickou energiou a plynom	5
2.2.	Vnútorný energetický trh, ktorý zaručuje bezpečnosť dodávok: solidarita medzi členskými štátmi	8
2.3.	Riešenie bezpečnosti a konkurencieschopnosti dodávok energie: za udržateľnejší, účinnejší a pestrejší sortiment energií	9
2.4.	Jednotný prístup k riešeniu klimatických zmien	10
2.5.	Podpora inovácií: strategický európsky plán energetických technológií	13
2.6.	Za jednotnú vonkajšiu energetickú politiku	15
3.	Závery	18

ZELENÁ KNIHA

Európska stratégia pre udržateľnú, konkurencieschopnú a bezpečnú energiu

(Text s významom pre EHP)

1. ENERGETICKÁ STRATÉGIA PRE EURÓPU: VYVÁŽENOSŤ UDRŽATEĽNÉHO ROZVOJA, KONKURENCIESCHOPNOSTI A BEZPEČNOSTI DODÁVOK

Európa vstúpila do nového energetického veku.

- *Naliehavo potrebné sú investície. V samotnej Európe budú na splnenie predpokladaného dopytu po energiách a na výmenu starnúcej infraštruktúry v nasledujúcich 20 rokoch potrebné investície vo výške okolo jedného bilióna eur.*
- *Naša závislosť od dovozu sa zvyšuje. Ak sa nám nepodari zvýšiť konkurencieschopnosť domácej energie, v budúcich 20 až 30 rokoch sa asi 70 % energetických požiadaviek Únie, v porovnaní s 50 % v súčasnosti, bude kryť dovážanými výrobkami, pričom niektoré pochádzajú z regiónov, v ktorých hrozia neisté podmienky.*
- *Rezervy sú koncentrované v niekoľkých krajinách. V súčasnosti asi polovica spotreby plynu v EÚ pochádza len z troch krajín (Rusko, Nórsko, Alžírsko). Ak bude súčasný trend pokračovať, závislosť od dovozu plynu by sa v priebehu budúcich 25 rokov mohla zvýšiť na 80 %.*
- *Globálny dopyt po energiách sa zvyšuje. Predpokladá sa, že do roku 2030 vzrastie svetový dopyt po energiách – a emisie CO₂ – približne o 60 %. Globálna spotreba ropy sa od roku 1994 zvýšila o 20 % a výhľadovo bude globálny dopyt po rope narastať každý rok o 1,6 %.*
- *Ceny ropy a plynu sa zvyšujú. V priebehu ostatných dvoch rokov sa v EÚ prakticky zdvojnásobili a ceny elektrickej energie tento vývoj nasledujú. Pre spotrebiteľov je takáto situácia zložitá. S rastúcim globálnym dopytom po fosílnych palivách tu pravdepodobne naďalej zostanú predĺžené dodávateľské reťazce, zvýšená závislosť od dovozu a vyššie ceny ropy a plynu. To však môže vyvolať impulzy na zvýšenie stupňa energetickej účinnosti a inovácie.*
- *Naše podnebie sa otepľuje. Podľa medzivládnej odbornej diskusie o klimatických zmenách (IPCC) sa pod vplyvom emisií skleníkových plynov teplota na svete zvýšila už o 0,6 stupňa. Ak sa nepodniknú žiadne kroky, vyvolá to do konca tohto storočia zvýšenie od 1,4 do 5,8 stupňa. Všetky regióny na svete – vrátane EÚ – budú čeliť vážnym dôsledkom pre svoju ekonomiku a ekologické systémy.*
- *Európa zatiaľ nevybudovala plne konkurencieschopné vnútorné energetické trhy. Len ak budú takéto trhy existovať, budú môcť občania a podniky EÚ užívať všetky výhody bezpečnosti dodávok a nízkych cien. Na dosiahnutie tohto cieľa by sa mali vyvinúť vzájomné prepojenia, zaviesť a v praxi plne uplatňovať efektívne legislatívne a regulačné rámce a dôrazne presadzovať pravidlá hospodárskej súťaže Spoločenstva. Okrem toho by*

konsolidácia sektora energetiky mala byť trhovo orientovaná, ak má Európa úspešne reagovať na mnohé výzvy, ktorým čelí, a realizovať rozumné investície pre budúcnosť.

Toto je nový profil energetiky 21. storočia. Predstavuje svet, kde sú svetové hospodárske regióny navzájom závislé pri zabezpečovaní energetickej bezpečnosti a stabilných hospodárskych podmienok a pri zabezpečovaní účinných krokov proti klimatickým zmenám.

Účinky tohto profilu cíti každý. Prístup k energiám má pre každodenný život Európanov zásadný význam. Na našich občanov vplyvajú vyššie ceny, ohrozenie bezpečnosti dodávok energie, ako aj klimatické zmeny v Európe. Udržateľná, konkurencieschopná a bezpečná energia je jedným zo základných pilierov nášho každodenného života.

Tento profil si vyžaduje spoločnú európsku reakciu. Hlavy štátov a vlád to na svojich zasadnutiach na najvyššej úrovni v októbri a decembri 2005 uznali a žiadali od Komisie nové návrhy. Nedávne udalosti zdôraznili význam splnenia tejto úlohy. Prístup založený len na 25 jednotlivých energetických politikách nestačí.

EÚ má prostriedky na to, aby pomohla. S približne 450 miliónmi spotrebiteľov predstavuje druhý najväčší energetický trh na svete. Spoločný postup je to, čo zaväzuje pri ochrane a uplatňovaní jej záujmov. EÚ je nielen dostatočne veľká, disponuje aj mnohými politickými možnosťami ako sa vysporiadať s týmto novým profilom energetiky. EÚ je vo vedúcom postavení na svete v oblasti riadenia dopytu, podpory nových a obnoviteľných foriem energie a vývoja nízkouhlíkových technológií. Ak EÚ podporí novú spoločnú politiku jednohlasne v otázkach energetiky, môže Európa viesť globálne hľadanie energetických riešení.

Európa musí naliehavo konať: zavedenie inovácií do sektora energetiky si vyžaduje mnoho rokov. Musí takisto naďalej podporovať diverzifikáciu druhov energií, krajín pôvodu a prepravných trás. Tým vytvorí podmienky pre rast, zamestnanosť, väčšiu bezpečnosť a lepšie životné prostredie. Od zelenej knihy Komisie z roku 2000 o bezpečnosti dodávok energií práce na týchto otázkach pokročili, ale vzhľadom na nedávny vývoj na energetických trhoch je od Európy potrebný nový impulz.

V tejto zelenej knihe sa predkladajú návrhy a možnosti, ktoré by mohli tvoriť základ novej komplexnej európskej energetickej politiky. So záujmom sa očakáva reakcia Európskej rady na jej jarnom zasadnutí a Európskeho parlamentu na túto knihu, ktorá by mala vyvolať širokú verejnú diskusiu. Komisia potom predloží konkrétne návrhy opatrení.

V tejto zelenej knihe sa vymedzuje šesť kľúčových oblastí, v ktorých sú potrebné opatrenia na riešenie problémov, ktorým čelíme. Najdôležitejšou otázkou je, či existuje dohoda o potrebe vypracovania novej spoločnej európskej energetickej stratégie a či udržateľnosť, konkurencieschopnosť a bezpečnosť by mali byť kľúčové zásady, ktoré by podporovali túto stratégiu.

Vyplývajú z toho tieto otázky:

1. Konkurencieschopnosť a vnútorný energetický trh: Existuje dohoda o zásadnom význame skutočného jednotného trhu na podporu spoločnej európskej energetickej stratégie? Ako je možné odstrániť prekážky implementácie existujúcich opatrení? Aké nové opatrenia by sa mali prijať na dosiahnutie tohto cieľa? Ako môže EÚ stimulovať rozsiahle investície potrebné v sektore energetiky? Ako zabezpečiť, aby

všetci Európania mali prístup k energii za dostupné ceny a aby vnútorný energetický trh prispieval k zachovaniu úrovne zamestnanosti?

2. Rozšírenie sortimentu energií: Čo by mala EÚ urobiť, aby sa zabezpečilo, že Európa ako celok bude podporovať rozšírenie sortimentu dodávok energií priaznivých pre životné prostredie?
3. Solidarita: Aké opatrenia treba vykonať na úrovni Spoločenstva, aby sa zabránilo vzniku kríz v dodávkach energií a aby sa vedeli riešiť, ak k nim predsa len dôjde?
4. Udržateľný rozvoj: Ako sa môže spoločná európska energetická politika najlepšie vyrovnáť s klimatickými zmenami a ako sa dá najlepšie dosiahnuť vyváženosť cieľov ochrany životného prostredia, konkurencieschopnosti a bezpečnosti dodávok? Aké ďalšie opatrenia sú nevyhnutné na úrovni Spoločenstva na dosiahnutie existujúcich cieľov? Sú ďalšie ciele vhodné? Ako by sme mali zabezpečiť dlhodobější bezpečný a predvídateľný investičný rámec pre ďalší rozvoj čistých a obnoviteľných energetických zdrojov v EÚ?
5. Inovácia a technológia: Aké opatrenia by sa mali prijať na úrovni Spoločenstva i jednotlivých štátov, aby sa zabezpečilo, že si Európa zachová vedúce postavenie v oblasti energetických technológií? Akými nástrojmi je to možné najlepšie dosiahnuť?
6. Vonkajšia politika: Mala by existovať spoločná vonkajšia energetická politika, aby EÚ mohla hovoriť jedným hlasom? Ako môžu Spoločenstvo a členské štáty podporovať diverzifikáciu dodávok, najmä pokiaľ ide o plyn? Mala by EÚ uzatvárať nové partnerstvá so svojimi susedmi, vrátane Ruska, ako aj inými krajinami sveta, ktoré patria medzi hlavných producentov a spotrebiteľov?

Vypracovanie európskej energetickej politiky bude predstavovať dlhodobú úlohu. Vyžaduje si to jasný, ale pružný rámec: jasný v tom, že predstavuje spoločný prístup schválený na najvyššej úrovni, pružný v tom, že potrebuje každoročnú aktualizáciu. Ako podklad pre tento proces preto Komisia navrhuje, aby sa Rade a Parlamentu pravidelne predkladal **strategický prehľad energií v EÚ**, v ktorom by boli obsiahnuté otázky vymedzené v tejto zelenej knihe. Ten by predstavoval každoročnú inventarizáciu a akčný plán pre jarné zasadnutie Európskej rady, monitorovanie postupu a určenie nových úloh a reakcií na všetky aspekty energetickej politiky.

2. ŠEŠŤ PRIORITNÝCH OBLASTÍ

2.1. Energiou za rast a pracovné miesta v Európe: dobudovanie vnútorného európskeho trhu s elektrickou energiou a plynom

Udržateľné, konkurencieschopné a bezpečné energie nemožno dosiahnuť bez otvorených konkurencieschopných energetických trhov založených na hospodárskej súťaži medzi spoločnosťami, ktoré sa chcú stať skôr celoeurópskymi konkurentmi ako hráčmi s dominantným postavením na vnútroštátnych trhoch. Otvorené trhy, nie protekcionizmus, Európu posilnia a umožnia jej riešiť vlastné problémy. Vytvorenie skutočne konkurencieschopného jednotného európskeho trhu s elektrickou energiou a plynom by

prinieslo zníženie cien, zlepšenie bezpečnosti dodávok¹ a podporu pre hospodársku súťaž. Taktiež by to znamenalo pomoc pre životné prostredie, keďže spoločnosti reagujú na hospodársku súťaž uzatváraním energeticky neúčinných prevádzok.

Až na veľmi málo výnimiek bude mať v júli 2007 každý spotrebiteľ v EÚ zákonné právo nakupovať elektrickú energiu a plyn od ľubovoľného dodávateľa v EÚ. Táto ponuka je pre Európu veľkou príležitosťou. Ale aj keď sa v snahe vytvoriť konkurencieschopný trh urobilo veľa, práca sa ešte neskončila. Mnohé trhy si vo veľkej miere zachovávajú svoj vnútroštátny charakter a ovláda ich niekoľko spoločností. Mnohé rozdiely pretrvávajú medzi členskými štátmi v súvislosti s prístupom k otvoreniu trhu, čím sa kladú prekážky vytvoreniu skutočne konkurencieschopného európskeho trhu (vrátane právomoci regulátorov, úrovne nezávislosti prevádzkovateľov sietí od konkurenčných aktivít, pravidiel pre rozvodné siete, režimov vyváženia a skladovania plynu).

Do konca roka 2006 budú všetky členské štáty zavádzať druhé smernice o elektrickej energii a plyne a Komisia ukončí svoj prieskum o hospodárskej súťaži vo fungovaní európskeho trhu s elektrickou energiou a plynom. Potom sa na základe komplexného hodnotenia vplyvu prijme konečné rozhodnutie o všetkých dodatočných legislatívnych opatreniach potrebných najmä na zabezpečenie nediskriminačného prístupu do sietí, primeranej dostupnej kapacity sietí, likvidity trhov s plynom a elektrickou energiou a efektívnej regulácie. Už teraz je však jasné, že osobitnú pozornosť si vyžaduje päť kľúčových oblastí:

(i) *Európska rozvodná sieť*

Spotrebiteľia potrebujú jednotnú európsku rozvodnú sieť, aby mohol vzniknúť skutočný európsky trh s elektrickou energiou a plynom. Možno to vykonať zabezpečením spoločných pravidiel a noriem k otázkam, ktoré majú vplyv na cezhraničný obchod. V týchto problémoch nastáva pokrok, ale je príliš pomalý.

Kódexom európskej rozvodnej siete by sa mohli podporiť harmonizované alebo aspoň rovnocenné podmienky pre prístup do rozvodnej siete. Bolo by to vo forme spoločných pravidiel k regulačným otázkam, ktoré majú vplyv na cezhraničný obchod. Odborníci v tomto smere uskutočňujú prvý krok na regionálnej úrovni, najmä inštitúcie na reguláciu energie prostredníctvom Rady európskych regulátorov energie a skupiny európskych regulátorov. Je ale potrebný ďalší a rýchlejší postup, aby všetci spotrebiteľia – podnikatelia i súkromné osoby – mohli nakupovať elektrickú energiu a plyn od dodávateľov v iných členských štátoch. Preto bude Komisia skúmať, (i) čo je potrebné spraviť na riešenie rozdielov medzi súčasnými rovnocennými právomocami a nezávislosťou vnútroštátnych regulátorov a (ii) či sú súčasné formy spolupráce medzi vnútroštátnymi regulátormi a prevádzkovateľmi vnútroštátnych sietí primerané, alebo či je potrebná užšia spolupráca, napríklad s **Európskym regulátorom energie**, ktorý má na starosti otázky cezhraničnej povahy. Tento regulátor by mohol mať rozhodovacie právomoci pre spoločné pravidlá a prístupy, ako je kódex európskej rozvodnej siete, a spolupracoval by s prevádzkovateľmi sietí. V **Európskom centre pre energetické siete** by sa tiež mohli spojiť prevádzkovatelia sietí do jedného formálneho orgánu a pomáhať pri prácach na vytvorení kódexu európskej rozvodnej siete.

¹ „Prednášky o liberalizovaných trhoch s elektrickou energiou“. IEA, 2005.

(ii) *Prioritný plán pre vzájomné prepojenie*

Na zasadnutí Európskej rady v Barcelone v roku 2002 schválili hlavy štátov a vlád program na zvýšenie minimálnej úrovne prepojenia medzi členskými štátmi na 10 %. Doterajší pokrok nebol uspokojivý. Skutočne konkurencieschopný európsky trh nemôže existovať bez ďalších fyzických kapacít: toto je obzvlášť dôležité pre krajiny ako Írsko a Malta alebo pobaltské štáty, ktoré zostanú „energetickým ostrovom“, vo veľkej miere odtrhnutým od zvyšku Spoločenstva. Rovnako je potrebná dodatočná kapacita v prepojení elektrickej energie medzi mnohými oblasťami, a to najmä medzi Francúzskom a Španielskom, aby sa umožnil vývoj skutočnej hospodárskej súťaže medzi týmito dvoma krajinami. Potrebne sú podobne aj nové investície do infraštruktúry na trhoch s plynom. V mnohých členských štátoch je potrebné podniknúť kroky na uvoľnenie kapacít rezervovaných pre bývalých prevádzkovateľov na základe dlhodobých zmlúv o elektrickej energii a plyne. Vzájomné prepojenie je kľúčovým mechanizmom pre solidaritu.

Súkromné a verejné investície do infraštruktúry sa musia stimulovať a schvaľovacie postupy urýchliť. Čím väčšie je vzájomné prepojenie v európskej rozvodnej sieti elektrickej energie, tým nižšie sú potrebné náhradné kapacity a súčasne aj náklady. Toto je dôležité v čase, keď sa bývalá prebytočná kapacita Európy stáva minulosťou. Komisia stanoví do konca roku 2006 **jednotlivé opatrenia**, ktoré považuje za dôležité na **úrovni členských štátov**. Takisto sa stanovia ďalšie akcie na **úrovni Spoločenstva**, ako napr. efektívnejšie využívanie nástrojov transeurópskej siete.

Napokon aj vzťahy so Švajčiarskom sú v tejto súvislosti dôležité, pretože je hlavnou tranzitnou krajinou pre elektrickú energiu.

(iii) *Investície do výrobných kapacít*

Na výmenu starnúcich kapacít na výrobu elektrickej energie a na uspokojenie dopytu bude EÚ potrebovať významné investície v priebehu budúcich 20 rokov. K tomu patria aj kapacity na riešenie odberov v čase špičky. Musí existovať potrebná rezerva, aby sa zabránilo výpadkom v časoch vysokej spotreby a ako záloha za periodické obnoviteľné zdroje. Pre včasné a udržateľné investície je potrebný riadne fungujúci trh, ktorý vysiela potrebné cenové signály a stimuly a ponúka regulačnú stabilitu a prístup k financiám.

(iv) *Vyvážené prostredie: význam odpojenia*

Značné rozdiely pretrvávajú v úrovni a efektívnosti odpojenia prenosu a rozvodov od konkurenčných činností. To znamená, že v praxi majú vnútroštátne trhy rôznu stupeň otvorenosti pre spravodlivú a slobodnú hospodársku súťaž. V plnej miere je potrebné realizovať ustanovenia druhej smernice o elektrickej energii a plyne, nielen ako literu predpisu, ale aj jej ideovú podstatu. **Ak sa pri vyváženom prostredí nedosiahne postup, malo by sa uvažovať o ďalších opatreniach na úrovni Spoločenstva.**

(v) *Podpora konkurencieschopnosti európskeho priemyslu*

Jedným z najdôležitejších cieľov vnútorného energetického trhu je zvýšiť konkurencieschopnosť priemyslu EÚ a tým prispievať k rastu a zamestnanosti. Priemyselná konkurencieschopnosť si vyžaduje dobre navrhnutý, stabilný a predvídateľný regulačný rámec, ktorý rešpektuje trhové mechanizmy. Energetická politika preto musí uprednostňovať nákladovo efektívne možnosti a musí vychádzať z dôkladnej hospodárskej analýzy rozličných

politických možností a ich vplyvu na ceny energií. Bezpečný prístup k energiám za dostupné ceny je rozhodujúci. Najdôležitejší je jednotný a konkurencieschopný trh s elektrickou energiou a plynom s minimálnymi výpadkami. Nová skupina na vysokej úrovni pre energetiku, životné prostredie a konkurencieschopnosť bude zohrávať významnú úlohu pri určovaní oblastí na zvýšenie konkurencieschopnosti všetkých sektorov príslušného priemyselného odvetvia.

Napríklad je potrebné posúdiť, ako najlepšie vyhovieť legitímnym potrebám odvetví náročných na energiu pri súčasnom dodržiavaní pravidiel hospodárskej súťaže. Závery k tomuto problému by mali byť zahrnuté do správy o vnútornom trhu, ktorá je naplánovaná na koniec roka 2006. Okrem toho je potrebné uvažovať o tom, ako najlepšie zabezpečiť efektívnu koordináciu medzi Komisiou, vnútroštátnymi energetickými regulátormi a vnútroštátnymi orgánmi v oblasti hospodárskej súťaže.

2.2. Vnútorný energetický trh, ktorý zaručuje bezpečnosť dodávok: solidarita medzi členskými štátmi

(i) Zvyšovanie bezpečnosti dodávok na vnútornom trhu

Liberalizované konkurencieschopné trhy podporujú bezpečnosť dodávok vysielaním správnych investičných signálov pre príslušníkov odvetvia. Avšak na to, aby táto hospodárska súťaž fungovala správne, musí byť trh transparentný a predvídateľný.

Fyzická bezpečnosť európskej energetickej infraštruktúry proti rizikám prírodných katastrof a teroristickým hrozbám, ako aj bezpečnosť proti politickým rizikám vrátane prerušenia dodávok, je pre predvídateľnosť rozhodujúca. Rozvoj inteligentných elektrických sietí, riadenie dopytu a distribuovaná výroba elektrickej energie, to všetko by mohlo znamenať pomoc v čase náhleho nedostatku.

To naznačuje niekoľko oblastí pre potenciálne kroky v budúcnosti:

- Čo najrýchlejšie zriadenie **Európskej pozorovateľne dodávok energie** na monitorovanie modelov dopytu a ponuky na energetických trhoch EÚ, identifikovanie pravdepodobných nedostatkov v infraštruktúre a dodávkach v ich počiatočnom štádiu a na doplnenie činností Medzinárodnej energetickej agentúry na úrovni EÚ.
- Zvýšenie **bezpečnosti sietí** cestou širšej spolupráce a výmeny informácií medzi prevádzkovateľmi prenosových sústav definovaním a odsúhlasením spoločných európskych noriem týkajúcich sa bezpečnosti a spoľahlivosti. **Formálnejšie zoskupenie prevádzkovateľov prenosových sústav**, ktorí podávajú správy energetickým regulátorom EÚ a Komisii, by mohlo ďalej pokračovať v práci, ktorá sa začala v dôsledku výpadkov v roku 2003. Z tohto zoskupenia by mohlo vzniknúť **Európske centrum pre energetické siete**, s právomocami na zber, analyzovanie a uverejňovanie významných informácií, ako aj na zavádzanie programov, ktoré predtým schválili príslušné regulačné inštitúcie.
- Pokiaľ ide o **fyzickú bezpečnosť infraštruktúry**, ďalšie zváženie si zaslúžia dve hlavné opatrenia. Po prvé, **mohol by sa vytvoriť mechanizmus na prípravu a zabezpečenie rýchlej solidarity a eventuálnej pomoci krajine, ktorá čelí problémom po poškodení jej základnej infraštruktúry**. Po druhé, **mali by sa prijať spoločné normy alebo opatrenia na ochranu infraštruktúry**.

(ii) *Prehodnotenie prístupu EÚ k núdzovým zásobám ropy a plynu a zabránenie výpadkom*

Ropa predstavuje globálny trh a veľké výpadky dodávok, i keď sú len miestne alebo regionálne, vyžadujú si globálnu reakciu. Uvoľnenie núdzových zásob, ktoré organizovala IEA ako reakciu na hurikán Katrina, fungovalo dobre. Každé významnejšie opatrenie Spoločenstva v tejto oblasti by teda malo byť v súlade s týmto globálnym mechanizmom. Výsledkom by mohla byť lepšie koordinovaná reakcia Spoločenstva v prípade, že IEA rozhodne o uvoľnení zásob. Tomu by mal pomôcť najmä nový legislatívny návrh Komisie, ktorým sa zabezpečí **pravidelnejšie a transparentnejšie uverejňovanie stavu ropných zásob Spoločenstva** a prispeje sa k zvýšeniu transparentnosti na trhoch s ropou.

Okrem toho by sa mali preskúmať **súčasnú smernicu o bezpečnosti dodávok plynu a elektrickej energie**, aby sa zabezpečila ich schopnosť vyrovnat' sa s potenciálnymi výpadkami dodávok. Nedávne skúsenosti nastolili dôležité otázky aj o tom, či sú európske zásoby plynu schopné vykryť krátkodobejšie výpadky v dodávkach. Pri takomto prehodnotení by sa tiež malo posúdiť, či sa vysielajú vhodné signály na podporu potrebných investícií na európskych trhoch s plynom a elektrickou energiou v budúcich rokoch, vrátane investícií do bezpečnosti dodávok a infraštruktúry s cieľom umožniť vzájomnú pomoc. To by mohlo okrem iného zahŕňať **nový legislatívny návrh o zásobách plynu**, ktorým by sa zabezpečilo, že EÚ bude schopná reagovať na krátkodobejšie núdzové dodávky plynu pri výpadkoch tak, aby sa uplatňovala solidarita medzi členskými štátmi, pričom sa bude zohľadňovať odlišný potenciál skladovania v rôznych častiach EÚ.

2.3. Riešenie bezpečnosti a konkurencieschopnosti dodávok energie: za udržateľnejší, účinnejší a pestrejší sortiment energií

Každý členský štát a energetický podnik si vyberá vlastný sortiment energií. Voľba jedného členského štátu má však nevyhnutne vplyv na energetickú bezpečnosť jeho susedov a Spoločenstva ako celku, ako aj na konkurencieschopnosť a životné prostredie. Napríklad:

- rozhodnutie ktoréhokoľvek členského štátu používať na výrobu elektrickej energie prevažne alebo výhradne zemný plyn má významný vplyv na bezpečnosť dodávok pre jeho susedné krajiny v prípade nedostatku plynu;
- rozhodnutie členských štátov v súvislosti s jadrovou energiou môže mať tiež veľmi významné dôsledky pre ostatné členské štáty, pokiaľ ide o závislosť EÚ od dovozu fosílnych palív a emisie CO₂.

Strategický prehľad energií v EÚ by ponúkol jasný európsky rámec pre vnútroštátne rozhodnutia o energetickom sortimente. Mali by sa v ňom analyzovať všetky výhody a nevýhody rôznych energetických zdrojov, od domácich obnoviteľných zdrojov energie, ako sú vietor, biomasa, biopalivá, malé vodné elektrárne a energetickú účinnosť, po uhlie a jadrovú energiu, a následné účinky týchto zmien na EÚ ako celok. Mohlo by sa vychádzať zo štandardnej metodiky.

Napríklad uhlie a lignit sa v súčasnosti využívajú na výrobu asi jednej tretiny elektrickej energie v EÚ: klimatické zmeny znamenajú, že táto situácia je udržateľná len vtedy, keď ju bude na úrovni EÚ dopĺňať obchodovanie s odlučovaním uhlíka a čisté technológie na báze uhlia.

Prehľad by mal takisto umožniť transparentnú a objektívnu diskusiu o budúcej úlohe jadrovej energie v EÚ pre príslušné členské štáty. V súčasnosti jadrová energia prispieva k výrobe elektrickej energie v EÚ asi jednou tretinou a, keďže otázkam jadrového odpadu a bezpečnosti sa musí venovať náležitá pozornosť, predstavuje v súčasnosti v Európe najväčší zdroj energie prakticky bez obsahu uhlíka. EÚ môže zohrávať aktívnu úlohu v tom, že bude zabezpečovať, aby dobre informované, objektívne a transparentné diskusie dostali údaje o všetkých nákladoch, výhodách a nevýhodách jadrovej energie.

Ďalej by mohlo byť vhodné **schváliť celkový strategický cieľ**, v rámci ktorého dôjde k vyváženiu cieľov udržateľného využívania energie, konkurencieschopnosti a bezpečnosti dodávok. Tento cieľ, ktorý by sa mal vyvinúť na základe dôkladného hodnotenia vplyvu, by stanovil hornú hranicu, na základe ktorej by bolo možné posúdiť vyvíjajúci sa sortiment energií v EÚ, čo by EÚ pomohlo zastaviť rastúcu závislosť od dovozu. Napríklad **cieľom by mohlo byť zamerať sa na minimálnu úroveň celkového sortimentu energií EÚ, ktorý sa získava z bezpečných a nízkouhlíkových energetických zdrojov**. Táto horná hranica by zohľadňovala potenciálne riziká závislosti od dovozu, identifikovala celkové úsilie o dlhodobý vývoj nízkouhlíkových energetických zdrojov a umožnila identifikáciu v zásade vnútorných opatrení potrebných na dosiahnutie týchto cieľov. Spájala by sa v nej sloboda členských štátov vyberať si z rôznych energetických zdrojov a potreba EÚ ako celku disponovať sortimentom energií, ktorý celkovo spĺňa jej kľúčové energetické ciele. Strategický prehľad energií v EÚ by mohol slúžiť ako nástroj na navrhnutie a následné monitorovanie každého takéhoto cieľa schváleného Radou a Parlamentom.

2.4. Jednotný prístup k riešeniu klimatických zmien

Účinné kroky na vyrovnanie sa s klimatickými zmenami sú naliehavo potrebné a EÚ musí ísť naďalej príkladom a musí najmä vyvíjať činnosť v záujme prijatia čo najkomplexnejších medzinárodných opatrení. Európa musí byť ambiciózná a musí konať jednotne, čím podporí lisabonské ciele EÚ.

EÚ je už v prednej línii, pokiaľ ide o prístup k otázke oddelenia hospodárskeho rastu od zvyšovania spotreby energií. V jej krokoch sa spájajú veľké legislatívne iniciatívy a programy energetickej účinnosti, ktorými sa podporujú obnoviteľné konkurencieschopné energie. Úloha EÚ v boji proti klimatickým zmenám je však dlhodobá.

V snahe obmedziť zvýšenie globálnych teplôt v budúcnosti na dohodnutý cieľový stav – maximálne 2 stupne nad úroveň v období pred priemyselnou revolúciou – by globálne emisie skleníkových plynov mali dosiahnuť vrchol do roku 2025 a potom by sa mali znížiť najmenej o 15 %, ale asi až o 50 % v porovnaní s úrovňou v roku 1990. Táto obrovská úloha znamená, že Európa musí konať teraz, najmä v oblasti energetickej účinnosti a obnoviteľných energií.

Okrem riešenia problémov klimatických zmien, opatrenia v oblasti obnoviteľných energií a energetickej účinnosti prispievajú k bezpečnosti energetických dodávok a pomôžu obmedziť rastúcu závislosť EÚ od dovozu energií. Tým by sa mohlo vytvoriť aj množstvo kvalitných pracovných miest v Európe a Európa by si zachovala svoje vedúce postavenie v technológii rýchlo rastúceho globálneho sektora.

V tejto súvislosti vytvára **schéma obchodovania s emisnými kvótami EÚ** pružný a nákladovo efektívny rámec výroby energie priaznivejšej pre životné prostredie. Dôkladné preskúmanie schémy obchodovania s emisnými kvótami EÚ dáva možnosť rozširovania a ďalšieho zlepšovania fungovania schémy. Okrem toho schéma obchodovania s emisnými

kvótami EÚ predstavuje jadro postupne sa rozširujúceho globálneho trhu s CO₂, čím európske podniky získavajú náskok.

(i) Vyrábať viac s menšou spotrebou: vedúce postavenie v oblasti energetickej účinnosti

Efektívna stratégia energetickej účinnosti neznamena obetovať pohodlie alebo výhody. Neznamená to ani zníženie konkurencieschopnosti. Efektívna stratégia v tejto oblasti v skutočnosti znamená pravý opak: realizácia nákladovo efektívnych investícií na zníženie energetických strát, čím sa zvýši životná úroveň a úspora peňazí, a využívanie cenových signálov, by viedli k zodpovednejšiemu, ekonomickejšiemu a racionálnejšiemu využívaniu energie. V tejto súvislosti môžu byť veľmi účinné trhov orientované nástroje vrátane rámca Spoločenstva pre zdaňovanie energií.

I keď je Európa už jedným z energeticky najúčinnějších regiónov na svete, môže postupovať oveľa rýchlejšie. Vo svojej zelenej knihe za rok 2005 o energetickej účinnosti Komisia ukázala, že v EÚ je možné ušetriť až 20 % spotreby energií: to predstavuje zníženie výdavkov za energiu až o 60 miliárd eur, ako aj významný príspevok k energetickej bezpečnosti a vytvorenie až jedného milióna nových pracovných miest v bezprostredne dotknutých sektoroch.

Jedným z užitočných nástrojov je v tomto kontexte kohézna politika EÚ, v rámci ktorej sa ako ciele podporujúce energetickú účinnosť vymedzujú vývoj obnoviteľných a alternatívnych energetických zdrojov a investície do sietí v prípade zlyhania trhov. Komisia členským štátom a regiónom odporúča, aby pri príprave svojich národných strategických referenčných rámcov a operačných programov na roky 2007 až 2013 efektívne využívali možnosti ustanovené v rámci kohéznej politiky za podpory tejto stratégie.

Komisia v priebehu tohto roka navrhne **akčný plán energetickej účinnosti** s cieľom realizovať tento potenciál. Toto úsilie si vyžaduje dôslednú podporu a rozhodnosť na najvyššej politickej úrovni v celej Európe. Mnohé nástroje sú v rukách jednotlivých štátov, napríklad dotácie a daňové stimuly, a štáty majú v rukách kľúč k tomu, aby verejnosť presvedčili, že energetická účinnosť jej môže priniesť skutočné úspory. Rozhodujúce slovo však bude mať EÚ a v akčnom pláne navrhne konkrétne opatrenia v snahe dosiahnuť tento 20 % potenciál do roku 2020.

Príklady možných krokov:

- Dlhodobé ciele kampane o energetickej účinnosti, vrátane účinnosti budov, najmä verejných budov.
- Značné úsilie o zvýšenie energetickej účinnosti v sektore dopravy a najmä o rýchle zlepšenie mestskej verejnej dopravy vo veľkých európskych mestách.
- Realizácia finančných nástrojov na urýchlenie investícií komerčných bánk do energeticky účinných projektov a spoločností, ktoré poskytujú energetické služby.
- Mechanizmy na stimulovanie investícií do energeticky účinných projektov a spoločností, ktoré poskytujú energetické služby.
- Celoeurópsky systém „bielych certifikátov“, obchodovateľných certifikátov, ktoré by umožnil spoločnostiam, ktoré prekročili minimálne štandardy energetickej

účinnosti, aby „predali“ tento úspech tým, ktorým sa nepodarilo splniť tieto štandardy.

- Pre orientáciu spotrebiteľov a výrobcov sa bude musieť väčšia pozornosť venovať hodnoteniu a preukazovaniu energetickej hospodárnosti najdôležitejších elektrických výrobkov, vrátane spotrebičov, vozidiel a priemyselných zariadení. Môže byť vhodné stanoviť v tejto oblasti minimálne štandardy.

A nakoniec, energetická účinnosť sa musí stať globálnou prioritou. Akčný plán môže slúžiť ako „odrazový mostík“ na urýchlenie podobných krokov na celom svete, v úzkej spolupráci s IEA a Svetovou bankou. **EÚ by mala navrhnúť a podporiť medzinárodnú dohodu o energetickej účinnosti**, do ktorej sú zapojené vyspelé i rozvojové krajiny, ako aj rozšírenie dohody o programe Energy Star.

(ii) Zvýšenie využívania obnoviteľných energetických zdrojov

Od roku 1990 sa EÚ zapája do ambiciózneho a úspešného plánu s cieľom dostať sa do vedúceho postavenia na svete vo využívaní obnoviteľnej energie. Napríklad EÚ v súčasnosti disponuje nainštalovanou kapacitou výroby veternej energie, ktorá sa rovná 50 tepelným elektrárnam na uhlie a ktorej cena za ostatných pätnásť rokov klesla na polovicu. Trh EÚ s obnoviteľnými energiami má ročný obrat viac ako 15 miliárd eur (polovica svetového trhu), zamestnáva okolo 300 000 ľudí a je hlavným vývozcom. Obnoviteľné energie v súčasnosti začínajú konkurovať fosílnym palivám.

V roku 2001 EÚ rozhodla, že podiel elektrickej energie z obnoviteľných energetických zdrojov na spotrebe EÚ by mal do roku 2010 dosiahnuť 21 %. V roku 2003 rozhodla, že do roku 2010 minimálne 5,75 % z celej spotreby benzínu a nafty by mali tvoriť biopalivá. Mnohé krajiny vykazujú rýchle zvyšovanie využívania obnoviteľných energií na základe podporných vnútroštátnych strategických rámcov. Pri súčasnom smerovaní sa však EÚ nepodarí splniť obidva ciele o 1 až 2 percentuálneho bodu. Ak má EÚ splniť svoje dlhodobějšíe ciele v súvislosti s klimatickými zmenami a znížiť svoju závislosť od dovozu fosílnych palív, bude musieť tieto ciele splniť a vlastne ich aj prekonať. Obnoviteľná energia je už tretím zdrojom na výrobu elektrickej energie vo svete (za uhlím a plynom) a má potenciál ešte ďalej rásť, so všetkými ekologickými a ekonomickými výhodami, ktoré by z toho plynuli.

Aby mohla obnoviteľná energia naplniť svoj potenciál, politický rámec musí byť podporný a musí najmä stimulovať rastúcu konkurencieschopnosť týchto energetických zdrojov a plne dodržiavať pravidlá hospodárskej súťaže. Zatiaľ čo niektoré domáce zdroje energie s nízkym obsahom uhlíka sú už schopné existencie, iné, ako sú pobrežné veterné zdroje, energia z vln a prílivov, potrebujú na svoju realizáciu pozitívnu podporu.

Plný potenciál obnoviteľných energií sa bude realizovať len cez dlhodobé odhodlanie vyvinúť a inštalovať obnoviteľné energie. Súbežne so strategickým prehľadom energií v EÚ Komisia predloží **cestovnú mapu pre obnoviteľné energie**. V nej sa budú riešiť kľúčové otázky efektívnej stratégie EÚ v oblasti obnoviteľných energií:

- **aktívny program a špecifické opatrenia** na zabezpečenie splnenia súčasných cieľov;
- **posúdenie toho, ktoré ciele alebo úlohy sú potrebné po roku 2010**, aký je charakter týchto cieľov, aby sa vytvorila dlhodobá istota pre priemysel a investorov, a tiež aké aktívne programy a opatrenia sú potrebné na ich uskutočnenie; všetky takéto ciele by sa

mohli doplniť o rozšírené prevádzkové ciele pre oblasť elektrickej energie, palív a prípadne vykurovania;

- **nová smernica Spoločenstva o vykurovaní a chladení**, ktorou sa dopĺňa rámec energetických úspor Spoločenstva;
- **podrobný krátko-, stredno- a dlhodobý plán** na stabilizáciu a postupné znižovanie závislosti EÚ od dovozu ropy; tento by mal vychádzať zo súčasného akčného plánu o biomase² a zo stratégie v oblasti biopalív³;
- výskum, demonštrácia a iniciatívy kopírujúce trh **na priblíženie čistých a obnoviteľných energetických zdrojov k trhom**.

Cestovná mapa by vychádzala z dôkladného hodnotenia vplyvov a z porovnania obnoviteľných zdrojov energie s inými dostupnými možnosťami.

(iii) Zachytávanie a geologické skladovanie uhlíka

Zachytávanie a geologické skladovanie uhlíka, v kombinácii s čistými technológiami na báze fosílnych palív, ponúka tretiu možnosť technológie s takmer nulovými emisiami. V súčasnosti sa už môže hospodárne využívať na zlepšenie obnovennej ťažby ropy alebo plynu. Osobitne významné to takisto môže byť pre krajiny, ktoré sa rozhodnú naďalej využívať uhlie ako bezpečný a bohatý zdroj energie.

Táto technológia však potrebuje impulz na vytvorenie potrebných ekonomických stimulov, právnej istoty pre súkromný sektor a na zabezpečenie nenarušiteľnosti životného prostredia. Výskum a vývoj a rozsiahle demonštračné projekty sú potrebné pre nasmerovanie technológie na znižovanie nákladov a trhovo orientované stimuly, ako je napríklad obchodovanie s emisnými kvótami, môže z týchto technológií urobiť v dlhodobejšom horizonte ziskovú záležitosť.

2.5. Podpora inovácií: strategický európsky plán energetických technológií

Vývoj a zavádzanie nových energetických technológií je významné pre bezpečnosť dodávok, udržateľnosť a konkurencieschopnosť tohto odvetvia.

Výskum súvisiaci s energetikou značne prispel k energetickej účinnosti (napr. v motoroch vozidiel) a k diverzifikácii energií prostredníctvom obnoviteľných energetických zdrojov. Závažnosť problémov, ktoré sú pred nami, si však vyžaduje zvýšené úsilie.

Dlhodobý záväzok je nevyhnutný. Účinnosť elektrární na uhlie sa mohla vďaka výskumu za posledných 30 rokov zvýšiť o 30 %. Výskumný fond uhlia a ocele prispel finančnými prostriedkami na tento výskum na úrovni EÚ. V rámci ďalšieho technologického vývoja by sa dosiahlo podstatné zníženie emisií CO₂.

Výskum môže priniesť aj príležitosti pre obchod. Energeticky účinné a nízkouhlíkové technológie tvoria rýchlo rastúci medzinárodný trh, ktorý bude mať v budúcnosti veľký význam.

² Oznámenie Komisie – „Akčný plán o biomase“ - KOM(2005) 628, 7.12.2005.

³ Oznámenie Komisie – „Stratégia EÚ v oblasti biopalív“ - KOM(2006) 34, 8.2.2006.

hodnotu miliárd eur. V Európe sa musí zabezpečiť, aby jej priemyselné odvetvia predstavovali v týchto nových generáciách technológií a procesov svetovú špičku.

V siedmom rámcovom programe sa pripúšťa možnosť, že na naše energetické problémy neexistuje len jedno riešenie, a uvádza sa v ňom široké portfólio technológií: technológie na báze obnoviteľnej energie, premena čistého uhlia a zachytávania a odlučovania uhlíka v priemyselnú skutočnosť, vývoj ekonomicky životaschopných biopalív pre dopravu, nové nosiče energie ako vodík a využívanie energie priaznivé pre životné prostredie (napr. palivové články), a taktiež energetická účinnosť; ako aj moderné jadrové štiepenie a vývoj jadrovej fúzie prostredníctvom implementácie dohody o ITER.

EÚ potrebuje primerane zdrojmi podložený **strategický plán energetických technológií**. Tento plán by mal urýchliť vývoj sľubných energických technológií, ale aj podporiť vytváranie podmienok na účinné a efektívne zavádzanie týchto technológií na trh EÚ a svetový trh. Takisto by sa mal zaoberať výskumom v oblastiach s vysokou spotrebou energií, ako je bývanie, doprava, poľnohospodárstvo, agropriemysel a materiály. Navrhovaný Európsky technologický inštitút (European Institute of Technology – EIT) by mohol zohrávať dôležitú úlohu pri dosahovaní tohto cieľa.

Týmto plánom by sa malo podporiť výskumné úsilie v Európe s cieľom zabrániť prekryvaniu technologických a výskumných programov a zamerať pozornosť na ciele schválené na úrovni EÚ. Európske technologické platformy riadené priemyslom, ako sú biopalivá, vodík a palivové články, fotogalvanika, čisté uhlie a siete elektrickej energie, pomôžu vytvoriť všeobecne odsúhlasené výskumné programy a stratégie zavádzania.

EÚ musí zvážiť spôsoby financovania strategickejšieho prístupu k energetickému výskumu, pričom podnikne ďalšie kroky k integrácii a koordinácii programov a rozpočtov Spoločenstva a jednotlivých štátov v oblasti výskumu a inovácií. Vychádzajúc zo skúseností a výsledkov európskych technologických platforiem je potrebné mobilizovať zúčastnené strany na vysokej úrovni a rozhodovacie orgány v snahe dospieť k vízii EÚ na transformáciu energetického systému a maximalizovať účinnosť celkového výskumného úsilia.

Ak je to vhodné, najmä na vytvorenie „vedúcich trhov“ pre inováciu, Európa by mala konať prostredníctvom rozsiahlych integrovaných akcií s potrebným kritickým objemom a mala by mobilizovať súkromné podniky, členské štáty a Európsku komisiu v partnerstvách medzi verejným a súkromným sektorom alebo prostredníctvom integrácie energetických výskumných programov jednotlivých štátov a Spoločenstva. Dlhodobý energetický projekt ITER a medzinárodne koordinovaná iniciatíva Generácia IV zameraná na navrhnutie ešte bezpečnejších a udržateľnejších reaktorov sú príklady spoločných krokov EÚ na dosiahnutie konkrétnych cieľov. V Európe by sa tiež malo investovať do potenciálnych budúcich foriem energií, ako je vodík a palivové články, zachytávanie a skladovanie uhlíka, rozsiahle obnoviteľné technológie, ako solárna tepelná energia, ako aj dlhodobější perspektívy, ako metánové hydráty. Tiež by sa malo uvažovať o tom, ako zmobilizovať zdroje Európskej investičnej banky na podporu výskumu a vývoja blízkych trhu v tejto oblasti a ako posilniť spoluprácu v oblastiach globálneho záujmu.

Akcie na urýchlenie technologického vývoja a zníženie nákladov nových energetických technológií musia doplniť politické opatrenia na otvorenie trhu a na zabezpečenie prenikania existujúcich technológií na trh, ktoré sú efektívne pri vyrovnaní sa s klimatickými zmenami. Vo svojom zápase s pevne zakorenenými technológiami a s veľkými investíciami, umŕtvenými v súčasnom energetickom systéme, narážajú nové technológie na veľké

prístupové bariéry. Schéma obchodovania s emisnými kvótami EÚ, zelené certifikáty, zásobovacie tarify a iné opatrenia môžu zabezpečiť, aby zavádzanie výroby energie priaznivej pre životné prostredie, prechod na túto energiu a jej využívanie boli po finančnej stránke uskutočniteľné. Takýmito opatreniami sa môžu vysielat' silné politické signály pre trh a vytvárať stabilné prostredie, v ktorom hospodárske odvetvia dokážu prijímať potrebné investičné rozhodnutia. V rámci programu Inteligentná energia – Európa sa takisto poskytnú potrebné nástroje a mechanizmy, pomocou ktorých je možné prekonať netechnické prekážky pri zavádzaní nových a efektívnych energetických technológií.

2.6. Za jednotnú vonkajšiu energetickú politiku

Výzvy v oblasti energetiky, s ktorými je Európa konfrontovaná, potrebujú jednotnú vonkajšiu politiku, ktorá by Európe umožnila zohrávať efektívnejšiu medzinárodnú úlohu pri riešení spoločných problémov s energetickými partnermi na celom svete. Jednotná vonkajšia politika je najdôležitejšia pri zabezpečovaní udržateľných, konkurencieschopných a bezpečných energií. Predstavovala by výraznú zmenu vo vzťahu k minulosti a ukázala by záväzok členských štátov spoločne riešiť zdieľané problémy.

Prvým krokom je dohoda na úrovni Spoločenstva o cieľoch **vonkajšej energetickej politiky** a o opatreniach potrebných na úrovni Spoločenstva i jednotlivých štátov. Efektívnosť a jednotnosť vonkajšej energetickej politiky EÚ závisí od postupu v rámci vnútorných politik a najmä od vytvorenia vnútorného energetického trhu. Uvedený **strategický prehľad energií v EÚ** by slúžil ako základ pre stanovenie tejto spoločnej vízie. Ten by predstavoval každoročnú inventarizáciu a akčný plán pre Európsku radu, pričom by sa monitoroval postup a identifikovali nové výzvy a reakcie. Kontrola by mala mať formu pravidelných formálnych politických diskusií na úrovni Spoločenstva, na ktorých by sa zúčastňovali členské štáty a Komisia spôsobom, ktorý je ešte potrebné stanoviť. Poskytla by jediný referenčný bod, s vhodným inštitucionálnym formátom, pre všetkých aktérov v oblasti európskej energetiky na úrovni Spoločenstva a jednotlivých štátov. To by umožnilo nielen efektívnu výmenu informácií, ale aj skutočnú koordináciu prístupu: vlastne by to umožnilo EÚ „hovoriť jednohlasne“.

Osobitne významné by boli prínosy z takéhoto prístupu pre vonkajší rozmer. Ten by mal zahŕňať niekoľko cieľov a nástrojov:

(i) *Jasná stratégia pre zabezpečenie a rozšírenie sortimentu dodávok energie*

Takáto politika je potrebná pre EÚ ako celok aj pre špecifické členské štáty alebo regióny a je vhodná obzvlášť pre plyn. Preto by sa mohli v spomínanom prehľade navrhnuť **jasne vymedzené priority pre zdokonalenie a výstavbu novej infraštruktúry** potrebnej pre bezpečnosť energetických dodávok EÚ, konkrétne nových plynovodov a ropovodov a terminálov na kvapalný zemný plyn (LNG), ako aj uplatňovanie opatrení pre tranzit a prístup tretích strán k súčasným potrubiam. Príklady zahŕňajú nezávislé dodávky cez plynovody z Kaspického regiónu, Severnej Afriky a Blízkeho a Stredného Východu do centra EÚ, nové terminály na LNG slúžiace trhom, ktoré sú v súčasnosti charakterizované chýbajúcou hospodárskou súťažou medzi dodávateľmi plynu, a ropovody v strednej Európe zamerané na odľahčenie dodávok ropy z Kaspického regiónu do EÚ cez Ukrajinu, Rumunsko a Bulharsko. Okrem toho by sa v prehľade mohlo reagovať na konkrétne politické, finančné a regulačné opatrenia potrebné na to, aby sa uskutočnenie takýchto projektov aktívne podporilo obchodnými činnosťami. Nová stratégia medzi EÚ a Afrikou, v ktorej by sa vzájomné

prepojenia energetických systémov stanovili za prioritnú oblasť, by mohla takisto pomôcť Európe rozšíriť jej zdroje dodávok ropy a plynu.

(ii) Energetické partnerstvá s producentmi, tranzitnými krajinami a inými medzinárodnými aktérmi

EÚ a jej energetickí partneri sú nezávislí. Táto skutočnosť sa odráža na dvojstrannej a regionálnej úrovni v rade špecifických dialógov o energetike medzi EÚ a viacerými producentskými a tranzitnými krajinami⁴. Aj energetické záležitosti sú stále významnejšou črtou politických dialógov EÚ s inými dôležitými spotrebiteľmi energie (ako je napr. USA, Čína a India), ako aj na mnohostranných fórach (napr. G8). Tieto rozhovory by sa mali viesť v rámci spoločnej vízie, ktorú ponúka prehľad.

a) Dialóg s hlavnými producentmi/dodávateľmi energie

EÚ má zavedenú štruktúru vzťahov s hlavnými medzinárodnými dodávateľmi energie vrátane krajín OPEC a Rady pre spoluprácu krajín Perzského zálivu. **Nová iniciatíva je mimoriadne vhodná v súvislosti s Ruskom**, najdôležitejším dodávateľom energií do EÚ. EÚ, ako najväčší nákupca energie Ruska, je podstatným a rovnocenným partnerom v tomto vzťahu. Vytvorenie spoločnej vonkajšej energetickej politiky by malo znamenať výraznú zmenu v tomto energetickom partnerstve na úrovni Spoločenstva a jednotlivých štátov. Skutočné partnerstvo by ponúklo bezpečnosť a predvídateľnosť pre obidve strany, ktoré by vydláždili cestu pre také potrebné dlhodobé investície do nových kapacít. Znamenalo by aj spravodlivý a vzájomný prístup na trhy a infraštruktúru, najmä prístup tretích strán k potrubiam. Na základe týchto zásad by sa malo začať s prácou na energetickej iniciatíve. Následne by sa výsledky mohli začleniť do rámca vzťahov medzi EÚ a Ruskom z dôvodu nahradenia súčasnej dohody o partnerstve a spolupráci medzi EÚ a Ruskom v roku 2007. Okrem toho by sa malo zintenzívniť úsilie v G8 s cieľom zabezpečiť rýchlu ratifikáciu zmluvy o energetickej charte zo strany Ruska a uzavretie rokovaní o protokole o tranzite.

b) Vytvorenie celoeurópskeho energetického spoločenstva

V súlade s európskou susedskou politikou a jej akčnými plánmi (okrem práce, ktorá sa v súčasnosti uskutočňuje v rámci dohôd o partnerstve a spolupráci a dohôd o pridružení) EÚ určitý čas pracovala na rozširovaní svojho energetického trhu na svojich susedov s cieľom priviesť ich postupne bližšie k vnútornému trhu EÚ. Vytvorenie „spoločného regulačného priestoru“ okolo Európy by znamenalo postupný rozvoj spoločného obchodu, prepravných a environmentálnych pravidiel, harmonizácie trhu a integrácie. Tým by sa pre EÚ a jej susedov vytvoril predvídateľný a transparentný trh na stimulovanie investícií a rastu, a znamenalo by to bezpečnosť dodávok. Existujúce politické dialógy, obchodné vzťahy a nástroje Spoločenstva na financovanie sa môžu ďalej vyvíjať a pre ostatných partnerov je tu potenciál pre nové dohody alebo iné druhy iniciatív.

Napríklad vychádzajúc zo zmluvy o energetickom spoločenstve s partnermi v juhovýchodnej Európe, ako aj z vytvorenia trhu s elektrickou energiou medzi EÚ a krajinami Magrebu a trhu s plynom medzi EÚ a krajinami Mašriku, by sa mohlo založiť **celoeurópske energetické spoločenstvo** uzavretím novej zmluvy aj dvojstrannými dohodami. Mohli by sa vyvíjať snahy

⁴ Konkrétne Rusko, Nórsko, Ukrajina, krajiny povodia Kaspického mora, Stredomorské krajiny, OPEC a Rada pre spoluprácu krajín Perzského zálivu.

o podporu určitých dôležitých strategických partnerov vrátane **Turecka a Ukrajiny**, aby pristúpili k zmluve o energetickom spoločenstve v juhovýchodnej Európe. **Krajiny Kaspického a Stredomorského regiónu** sú dôležitými dodávateľmi plynu a prepravnými trasami. Rastúci význam **Alžírsk**a, ako dodávateľa plynu do EÚ, by mohol viesť k osobitnému energetickému partnerstvu.

Okrem toho by sa Nórsko ako jeden z najdôležitejších strategických energetických partnerov EÚ malo podporovať v jeho úsilí pri zvyšovaní udržateľného rozvoja zdrojov na ďalekom severe Európy a takisto by sa malo uľahčiť jeho začlenenie do zmluvy o energetickom spoločenstve v juhovýchodnej Európe.

Tento rámec by tiež ponúkol jasnejší rámec pre čo **najlepšiu podporu dlhodobého využívania investícií Spoločenstva prostredníctvom transeurópskych energetických sietí** a ich rozširovania na partnerov z tretích krajín a pre maximálny vplyv na energetickú bezpečnosť zdrojov EÚ venovaných energetickému sektoru v tretích krajinách. Toto má osobitný význam pre nový nástroj susedstva a pre financovanie zo strany Európskej investičnej banky (EIB) a Európskej banky pre obnovu a rozvoj (EBOR). V tejto súvislosti sú podstatné twinningové programy a úvery na vonkajšiu strategickú energetickú infraštruktúru.

(iii) Účinné reakcie na vonkajšie krízové situácie

Mala by sa posúdiť najlepšia reakcia na vonkajšie krízy. Nedávne skúsenosti s ropou a plynom ukázali, že Spoločenstvo musí byť schopné na takéto udalosti reagovať rýchlo a plne koordinovaným spôsobom. EÚ nemá žiadny formálny nástroj pre vonkajšie energetické dodávky. To by sa mohlo riešiť pomocou **nového formálnejšieho cieleného nástroja na riešenie prípadov dodávok vo vonkajších núdzových situáciách**. Mohlo by to zahŕňať napríklad monitorovací mechanizmus pre včasné varovanie a na zlepšenie schopnosti reagovať v prípade vonkajšej energetickej krízy.

(iv) Začlenenie energetiky do iných politík s vonkajšou dimenziou

Na **politickej úrovni** umožní spoločná európska vonkajšia energetická politika lepšie začlenenie energetických cieľov do širších vzťahov s tretími krajinami a politik, ktoré ich podporujú. To znamená, že by sa v rámci vzťahov s globálnymi partnermi, ktorí narážajú na podobné úlohy v energetike a životnom prostredí, ako napr. s USA, Kanadou, Čínou, Japonskom a Indiou, malo oveľa viac zameriavať na témy, ako sú **klimatické zmeny, energetická účinnosť a obnoviteľné zdroje, výskum a vývoj nových technológií, prístup na globálny trh a investičné trendy**, s lepšími výsledkami na mnohostrannej úrovni, ako sú OSN, IEA a G8. Ak tieto krajiny obmedzia používanie fosílnych palív, bude to takisto výhodné pre energetickú bezpečnosť Európy. EÚ by mohla značne zintenzívniť dvojstrannú a mnohostrannú spoluprácu s týmito krajinami s cieľom podporovať optimálne využívanie energie v celosvetovom meradle, znižovať znečisťovanie a posilňovať priemyselnú i technologickú spoluprácu v oblasti rozvoja, demonštrácie a zavádzania energeticky účinných technológií, obnoviteľných energetických zdrojov a technológií na báze ekologicky čistých fosílnych palív so zachytávaním a geologickým skladovaním uhlíka. **Je potrebné najmä vyvinúť väčšie úsilie smerom k rozšíreniu geografickej pôsobnosti schémy obchodovania s emisnými kvótami EÚ** a, ako už bolo uvedené, prvým krokom EÚ by mal byť **návrh a podpora medzinárodnej dohody o energetickej účinnosti**. Okrem toho by sa mohlo viac zamerať na technologickú spoluprácu, a to najmä s inými krajinami, ktoré patria medzi spotrebiteľov energie.

Podobne tu existuje priestor na lepšie využívanie **nástrojov obchodnej politiky** na podporu takých cieľov, ako je nediskriminačná preprava energií a vytvorenie bezpečnejšieho investičného prostredia. EÚ by mala vyvíjať tlak na dosiahnutie lepšieho dodržiavania súčasných pravidiel a zásad WTO v tejto oblasti, na ktorých by mali stavať dvojstranné alebo regionálne iniciatívy. V takýchto dohodách môžu byť obsiahnuté ustanovenia o otvorení trhu, investíciách, regulačnej konvergencii týkajúcej sa tém ako tranzit a prístup k potrubiam, ako aj hospodárskej súťaže. Posilnené trhovu orientované ustanovenia o energetike a s trhom súvisiacich energetických otázkach by sa tak zapracovali do súčasných i budúcich dohôd EÚ s tretími krajinami.

(v) *Energia na podporu rozvoja*

Pre rozvojové krajiny je prístup k energiám kľúčovou prioritou a Subsaharská Afrika má vo svete najnižší prístup k moderným energetickým službám. Zároveň sa však využíva len 7 % potenciálu Afriky na výrobu elektrickej energie vo vodných elektrárnach. EÚ by mala podporovať dvojaký prístup, a to prostredníctvom iniciatívy Európskej únie v oblasti energetiky a zosťrením profilu energetickej účinnosti rozvojových programov. Napríklad zameranie na obnoviteľné zdroje a projekty mikrovýroby by mohlo pomôcť mnohým krajinám znížiť závislosť od dovozu ropy a zlepšiť život miliónom ľudí. V rámci implementácie Kjótskeho protokolu by mechanizmus vývoja priaznivého pre životné prostredie mohol podporiť investície do takýchto energetických projektov v rozvojových krajinách.

3. ZÁVERY

V rámci tejto zelenej knihy sa stanovili nové skutočnosti v oblasti energetiky, ktorým Európa čelí, vzniesli sa otázky na diskusiu a navrhli možné opatrenia na európskej úrovni. Aby bolo možné v diskusii postupovať, je nevyhnutné konať jednotne. Každý členský štát sa bude rozhodovať na základe svojich vlastných národných preferencií. Aj vo svete globálnej vzájomnej závislosti však musí mať energetická politika bezpodmienečne európsky rozmer.

Európska energetická politika by mala mať **tri hlavné ciele**:

- *Udržateľnosť: (i) vyvinúť konkurencieschopné obnoviteľné zdroje energií a iné nízkouhlíkové zdroje energií a nosiče energií, najmä alternatívne dopravné palivá, (ii) potlačiť dopyt po energiách v Európe a (iii) stáť v čele globálneho úsilia o zastavenie klimatických zmien a o zlepšovanie kvality miestneho ovzdušia.*
- *Konkurencieschopnosť: (i) zabezpečiť, aby otvorenie trhu s energiami bolo prínosom pre spotrebiteľov a hospodárstvo ako celok, pri súčasnom stimulovaní investícií do výroby čistých energií a do energetickej účinnosti, (ii) zmierňovať vplyv vyšších medzinárodných cien energií na hospodárstvo EÚ a jej občanov a (iii) udržať Európu na špici energetických technológií.*
- *Bezpečnosť dodávok: riešiť narastajúcu závislosť EÚ od dovozu energií prostredníctvom (i) jednotného prístupu – znižovanie dopytu, rozširovanie sortimentu energií v EÚ väčším využívaním konkurencieschopných domácich a obnoviteľných energií a rozmnoženie zdrojov a trás dodávok dovážaných energií, (ii) vytvorenia rámca, ktorý bude stimulovať primerané investície na uspokojovanie rastúceho dopytu po energiách, (iii) lepšieho vybavenia EÚ pre núdzové situácie, (iv) zlepšenia podmienok pre európske spoločnosti,*

ktoré hľadajú prístup ku globálnym zdrojom, a (v) zabezpečenia, že všetci občania a podniky budú mať prístup k energiám.

Na dosiahnutie týchto cieľov je dôležité, aby boli súčasťou celkového rámca, prvého strategického prehľadu energií EÚ. To by sa mohlo rozšíriť o **strategický cieľ**, v rámci ktorého budú vyvážené ciele udržateľného využívania energií, konkurencieschopnosti a bezpečnosti dodávok; napríklad zameraním sa **na to, že minimálna úroveň celkového sortimentu energií EÚ bude pochádzať z bezpečných a nízkouhlíkových energetických zdrojov**. Spájala by sa v nej sloboda členských štátov vyberať si z rôznych energetických zdrojov a potreba EÚ ako celku disponovať sortimentom energií, ktorý celkovo splňa jej tri kľúčové energetické ciele.

V tejto zelenej knihe sa predkladajú viaceré konkrétne návrhy, ako splniť tieto tri ciele.

1. EÚ musí dobudovať vnútorný trh s plynom a elektrickou energiou. V rámci akcie by mohlo ísť o tieto opatrenia:

- Vytvorenie európskej rozvodnej siete, aj prostredníctvom kódexu európskej rozvodnej siete. Mali by sa brať do úvahy európsky regulátor aj Európske centrum pre energetické siete.
- Zlepšené vzájomné prepojenia.
- Vytvorenie rámca na stimulovanie nových investícií.
- Efektívnejšie odpojenie.
- Podpora konkurencieschopnosti, aj prostredníctvom lepšej koordinácie medzi regulátormi, orgánmi v oblasti hospodárskej súťaže a Komisiou.

Toto sa musí považovať za prioritu; Komisia dospeje ku konečným záverom o všetkých dodatočných opatreniach, ktoré je potrebné prijať na zabezpečenie rýchleho dobudovania skutočne konkurencieschopného, celoeurópskeho trhu a elektrickou energiou a plynom, a do konca tohto roku predloží konkrétne návrhy.

2. EÚ musí zabezpečiť, že jej vnútorný energetický trh bude zaručovať bezpečnosť dodávok a solidaritu medzi členskými štátmi. Medzi konkrétne opatrenia by mali patriť:

- Preskúmanie súčasných právnych predpisov Spoločenstva o zásobách ropy a plynu v snahe nasmerovať ich na problémy dneška.
- Európska pozorovateľňa dodávok energie, ktorá zodpovedá za zvýšenie transparentnosti otázok súvisiacich s bezpečnosťou dodávok energie v rámci EÚ.
- Zvýšená bezpečnosť siete prostredníctvom intenzívnejšej spolupráce medzi prevádzkovateľmi sietí a prípadne formálnym európskym zoskupením prevádzkovateľov sietí.
- Väčšia fyzická bezpečnosť infraštruktúry, prípadne prostredníctvom spoločných štandardov.

- Zvýšená transparentnosť energetických zásob na európskej úrovni.
3. **Spoločenstvo potrebuje skutočnú celospoločenskú diskusiu o rôznych energetických zdrojoch**, vrátane nákladov a prínosov súvisiacich s klimatickými zmenami, aby sme si mohli byť istí, že sortiment energií EÚ celkovo spĺňa ciele bezpečnosti dodávok, konkurencieschopnosti a udržateľného rozvoja.
4. **Európa musí riešiť problémy súvisiace s klimatickými zmenami v súlade s lisabonskými cieľmi.** Komisia by mohla Rade a Parlamentu navrhnúť tieto opatrenia:
- (i) Jasný cieľ považovať energetickú účinnosť za prioritu, s cieľom úspory 20 % energie, ktorú by EÚ inak do roku 2020 využívala, a odsúhlasenia radu konkrétnych opatrení na splnenie tohto cieľa, vrátane:
 - kampaní o energetickej účinnosti vrátane účinnosti budov;
 - realizácie finančných nástrojov a mechanizmov na stimuláciu investícií;
 - obnovenia úsilia v doprave;
 - celoeurópskeho systému obchodovania s „bielymi certifikátmi“;
 - lepších informácií o energetickej hospodárnosti niektorých spotrebičov, vozidiel a priemyselných zariadení a prípadne minimálnych noriem hospodárnosti.
 - (ii) Prijat' dlhodobú cestovnú mapu pre obnoviteľné energetické zdroje vrátane:
 - obnovenia úsilia o splnenie súčasných cieľov;
 - posúdenia toho, aké ciele a úlohy sú potrebné po roku 2010;
 - novej smernice Spoločenstva o vykurovaní a chladení;
 - podrobného plánu na stabilizáciu a postupné znižovanie závislosti EÚ od dovozu ropy;
 - iniciatív na priblíženie čistých a obnoviteľných energetických zdrojov k trhom.
5. **Strategický plán energetických technológií**, v rámci ktorého sa budú čo najlepšie využívať európske zdroje, bude sa stavať na európskych technologických platformách a v ktorom budú obsiahnuté možnosti spoločných iniciatív v oblasti technológií a spoločných podnikov v snahe vyvinúť vedúce trhy pre energetické inovácie. Tento plán by sa mal čo najskôr predložiť Európskej rade a Parlamentu na schválenie.
6. **Spoločná vonkajšia energetická politika.** Aby bolo možné reagovať na problémy, ktoré spôsobujú vysoké a nestabilné ceny energií, rastúcu závislosť od dovozu, prudko sa zvyšujúci globálny dopyt po energiách a globálne otepľovanie, potrebuje EÚ jasne vymedzenú vonkajšiu energetickú politiku, ktorú by jednotne realizovala na úrovni jednotlivých štátov a súčasne aj na úrovni Spoločenstva. Komisia preto navrhuje:

- stanoviť európske priority pre výstavbu novej infraštruktúry potrebné pre bezpečnosť energetických dodávok EÚ;
- vypracovať zmluvu o celoeurópskom energetickom spoločenstve;
- nové energetické partnerstvo s Ruskom;
- nový mechanizmus Spoločenstva na zabezpečenie rýchlej a koordinovanej reakcie na riešenie prípadov dodávok vo vonkajších núdzových situáciách, ktoré ovplyvňujú dodávky EÚ;
- prehĺbenie vzťahov v oblasti energetiky s hlavnými producentmi a spotrebiteľmi;
- medzinárodnú dohodu o energetickej účinnosti.